

Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 15.12.2025 nr 1-6/3325-1,
SIM/25-1402/-1K/
Meie 26.01.2026 nr 1.2-3/3132-2

Vastuskiri isikunimeseaduse eelnoole

Esitasite kooskõlastusringile isikunimeseaduse muutmise eelnõu. Kooskõlastame eelnõu järgnevate märkustega arvestamisel.

1. Eelnõus on segadus paragrahvide numbritega ning puudub selgus, mille alusel on tehtud kuriteokoosseisude valik

Mitmed eelnõus käsitletud paragrahvid, millele eelnõus ja seletuskirjas viidatakse, on kehtetud – nt KarS § 142, § 143¹ on kehtetud, samuti § 146. KarS § 143 lõikel 2 ei ole punkte (viidatakse punktile 2). Mõistame, et kehtetutele KarS-i sätetele viitamine on vajalik isikute võrdseks kohtlemiseks juhul, kui KarS-i paragrahvi number on muutunud, aga isik on täitnud kehtiva KarS-i koosseisu. Olukorras, kus sellistes sätetes sisaldunud teod ei ole dekriminaliseeritud, vaid need on tänasel päeval hõlmatud muude KarSi sätetega, on see mõistetav, ent vajaks eelnõu seletuskirjas selgitamist. Samamoodi palume kaaluda võimalust selgitada seletuskirjas otsust mitte hõlmata eelnõu § 18 lõikega 3 kriminaalkodeksi analoogseid koosseise, arvestades, et KarSi koosseisude puhul on isikunime muutmise keeld eluaegne ehk jääb kehtima ka karistusregistrist andmete kustutamisel (vt analoogia korras lastekaitseseaduse § 20 lg-t 1¹ ja selle [seletuskirja](#)).

Lisaks ei selgu eelnõu seletuskirjast, mille alusel on tehtud kuriteokoosseisude valik, mille alusel tehakse ettepanek mitte lubada isikunime vahetamist. Kuritegude tõsiduse kaalumine on ebatäpne – nt keelatakse isikunime vahetamine varguse eest süüdi mõistetul (KarS § 199), kuid ei keelata röövimise puhul (KarS § 200), mis on ometi ohvrit oluliselt rohkem traumeeriv ja seega tuleks lugeda raskemaks kuriteoks. Röövi puhul toimub võõra vallasasja äravõtmine selle ebaseadusliku omastamise eesmärgil vägivallega. Varguse puhul on tegemist lihtsalt omastamisega, ohver kannatab küll kahju, kuid mitte vägivalda.

Kelmuse puhul (KarS § 209-213) ei lubata nime vahetamist, aga väljapressimises süüdi mõistmisega ei arvestata (KarS § 214). Väljapressimine võib põhjustada ohvrile tõsist hirmu oma elu, tervise ja maine pärast ning pikaajalisi psühholoogilisi kannatusi ja traumasid. Seega jääb arusaamatuks, miks väljapressimise puhul ei välistata nime vahetamise võimalust. Kindlasti ka kelmus mõjub ohvrile halvasti ja võib omada pikaajalist mõju, kuid väljapressimise puhul on olulisel kohal hirmu faktor, mille pikaajalisem kogemine tõstab oluliselt tervisekahjustuste riski.

Eriti suur ebakõla on asjaolus, et KarS § 133 – inimkaubandus – on nime vahetus keelatud ainult lg 2 puhul, ehk kui tegemist on sisuliselt raskendavate asjaoludega. Ometi on inimkaubandus äärmiselt ohtlik kuritegu, see rikub rängalt ohvrite inimõigusi ning võib

põhjustada inimestele tõsiseid füüsilisi ja psühholoogilisi kannatusi, mis võivad kesta kogu elu. Inimkaubanduse kuritegu kahjustab kogu ühiskonda, nii oma seotuse tõttu organiseeritud kuritegevusega kui ebaõiglase konkurentsi toetamisega tööturul, samuti seoses asjaoluga, et ära kasutatakse enamasti niigi juba haavatavas olukorras olevaid inimesi. Ei ole ühtegi põhjust, miks § 133 ei peaks olema aluseks nimevahetusest keeldumisele, kui oluliselt kergemakaaluliste ja isegi ühekordsete kergemate kuritegude puhul keelatakse nime vahetamine.

Viidet § 143² lõikele 1 tuleks täiendada viitega sama paragrahvi lõikele 2. Lõige 1 sätestab karistuse täisealise isiku poolt noorema kui 18-aastase isikuga suguühtesse astumise või muu sugulise iseloomuga teo toimepanemise eest, ära kasutades kannatanu sõltuvust süüdlasest või kuritarvitades saavutatud mõjuvõimu või usaldust, kui puudub KarSi §-s 141 või 141¹ sätestatud vägivald või seisund, milles inimene ei olnud võimeline vastupanu osutama või toimunust aru saama. Lõige 1 näeb ette karistuse sama teo eest, kui see on toime pandud isiku poolt, kes on varem toime pannud KarSi 9. peatüki 7. jaos (seksuaalse enesemääramise vastased süüteod) sätestatud kuriteo. Kuna § 143² lõikes 2 sätestatud kuritegu rängem kui lg-s 1 nimetatud kuritegu, peaksid mõlemad olema eelnõu § 18 lõikega 3 hõlmatud.

2. Ettepanek lisada eelnõu § 18 lg 2 loetellu ka KarS § 133, § 200 ning § 214 koosseisud

Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 18 lõiget 2, hõlmates selles ka KarS § 133, § 200 ja § 214 koosseisud. Samuti tuleks kaaluda, et isikul, kes on süüdi mõistetud KarS § 121 lõike 2 punktis 2 sätestatud lähisuhtes toime pandud vägivallakuriteos, ei oleks võimalik isikunime muuta.

Sotsiaalministeeriumi hinnangul ei tohiks lähisuhtevägivalla toime pannud isikul olla võimalust oma nime muuta ka pärast kuriteo aegumist, kuna selline praktika võib ohustada ohvrite turvalisust, raskendada korduvkuritegude ennetamist ning ei arvesta lähisuhtevägivalla olemuslikke eripärasid.

Lähisuhtevägivald ei ole valdavalt ühekordne tegu, vaid korduv ja mustiline käitumine. Vägivallatsejatel esineb suurem tõenäosus sooritada vägivallategusid korduvalt ning sageli on neil elu jooksul rohkem kui üks ohver. Lisaks näitavad uuringud, et varasem vägivaldne käitumine on üks tugevamaid tulevase vägivalla riskitegureid, sõltumata sellest, kas kuritegu on formaalselt aegunud. Kuriteo aegumine ei tähenda seega vägivallariski kadumist ega ühiskondliku ohu lõppemist. Nime muutmine pärast kuriteo aegumist võib praktikas võimaldada vägivallatsejal varjata oma varasemat käitumist uute lähisuhete, tööandjate või kogukonna eest. See võib suurendada ohtu uutele ohvritele ning raskendada nii ohvrite enesekaitset kui ka õiguskaitseasutuste ennetavat tegevust.

Oluline on arvestada ka ohvrite vaatenurka. Paljude lähisuhtevägivalla ohvrite jaoks on turvatunde taastamine pikk ja keeruline protsess. Vägivallatseja identiteedi muutmine võib ohvreid taastraumatiseerida, tekitada hirmu ja ebakindlust ning vähendada valmisolekut abi otsida või vägivallast teatada. Kuriteo aegumine ei tähenda ohvrite jaoks kogetu lõppemist ega psühholoogiliste mõjude kadumist.

Õigussüsteemis on üldtunnustatud põhimõte, et teatud õigusi võib piirata, kui see on vajalik teiste isikute õiguste ja avaliku turvalisuse kaitseks ning kui piirang on proportsionaalne. Ehk piirang on sobiv seatud eesmärgi saavutamiseks, sest see aitab tõhusalt vältida olukorda, kus süüdimõistetud isik saaks nime muutmise kaudu varjata oma isikut ja varasemat kuritegelikku käitumist. Samuti aitab piirang säilitada karistuse ühiskondlikku tähendust ja tagada õigussüsteemi usaldusväärsuse, sest isikul ei ole võimalik nime vahetamise kaudu jätta muljet, et karistuse kehtivus on lõppenud või tema kuriteod unustatud. Nime muutmise keeld vähendab seega reaalselt riski, et toimepanijad saaksid oma identiteeti varjata ja uute

kannatanute usaldust kuritarvitada. Piirang on ka vajalik, kuna eesmärki – avaliku korra ja teiste isikute õiguste kaitset – ei ole võimalik saavutada mõne leebema meetmega sama tõhusalt.

Eeltoodust lähtuvalt leiame, et Eesti õigusaktid peaks käsitlema lähisuhtevägivalla toimepanijate nime muutmist erandina ning kehtestama selged piirangud ka pärast kuriteo aegumist. Selline lähenemine aitaks paremini kaitsta ohvreid, toetada vägivalla ennetamist, kuna arvestab korduvvägivalla riski ning aitab suurendada üldist usaldust õigussüsteemi vastu.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Karmen Joller
sotsiaalminister

Anne Haller
anne.haller@sm.ee

Kristiina Luht
Kristiina.Luht@sm.ee

Merli Kaunissaar
Merli.Kaunissaar@sm.ee

Kristella Kukk
kristella.kukk@sm.ee